

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

**«ГУДЗИК» ІРЕН РОЗДОБУДЬКО: ПРОБЛЕМАТИКА, ПОЕТИКА
ТВОРУ**

Кваліфікаційна робота
студентки 5 курсу (заочної форми
навчання)

першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.01 «українська
мова і література»

Есманської Наталі Борисівни

Науковий керівник:
Антонович Світлана Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС ТВОРЧОСТІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО	6
1.1. Наукове осмислення творчого доробку Ірен Роздобудько	6
1.2. Поняття проблематики та поетики твору художньої літератури	12
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМАТИКА Й ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРУ «ГУДЗИК» ІРЕН РОЗДОБУДЬКО	21
2.1. Специфіка сучасної української жіночої прози	21
2.2. Проблематика твору «Гудзик» Ірен Роздобудько	24
2.3. Особливості поетики роману	3
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	51

ВСТУП

У сучасній українській прозі серед авторів усе частіше почали звучати жіночі імена. Завдяки власному чи запозиченому досвіду письменниці розкривають сутність найгостріших питань, що постають перед суспільством. Жіноча проза має ряд особливостей, адже їй властиві чуттєвість, емоційність, глибокий психологічний аналіз героїв, виняткова поетика слова тощо.

Ірен Роздобудько (Ірина Віталіївна Роздобудько, 1962 р. н.) є однією з найпопулярніших українських мисткинь, попит на творчість якої з роками не зменшується. Вона відома як письменниця, сценаристка, авторка текстів для дітей, а також ілюстраторка книг Лариси Масенко, Елеонори Соловей, Леся Танюка. Свій творчий шлях Ірен Роздобудько розпочала з двох російськомовних поетичних збірок «Штрих на черной клейонке» та «Ангелы на проводах», адже родом з Донецька. Згодом авторка вивчила українську й зараз пише виключно рідною мовою. Письменниця активно займається суспільною діяльністю та посідає одне з найвизначніших місць серед представників культурно-мистецького процесу нашого часу.

Художній доробок письменниці можна віднести до естетичних феноменів сьогодення, оскільки її тексти вирізняються багатством тематики й проблематики, оригінальністю задуму, несхожістю на іншу прозу. Ірен Роздобудько не зберігає вірності одному жанру, адже завжди перебуває у творчих пошуках, представляючи на розсуд читачів різноманітні літературні експерименти, демонструючи свою універсальність та невичерпний потенціал. Вона відома як авторка детективу «Пастка для Жар-птиці», психологічної драми «Гудзик», комедії абсурду «Оленіум», психологічного трилеру «Експорт у смерть» тощо. Проза мисткині підкорює художньою

виразністю зображених ситуацій, образів та характерів, композиційною структурою, динамічністю діалогів тощо.

Роман «Гудзик» написаний 2005 року, належить до періоду ранньої творчості письменниці. За нього І. Роздобудько здобула перше місце на конкурсі «Коронація слова» 2005 року в номінації «Роман», за цим твором 2008 року режисером В. Тихим знято однойменний фільм [22].

Творчість Ірен Роздобудько, зокрема й роман «Гудзик», у сучасному українському літературознавстві сьогодні досліджено недостатньо. Серед науковців, які вивчали художній здобуток письменниці, слід назвати Н. Галушку [6], Н. Герасименко [7], Я. Голобородька [9], Л. Горболіс [10], В. Градинського [11], О. Дуденко [12], Д. Лук'яненко [19], В. Кравченка [16], О. Садовнікову [26], Г. Улюра [32], Ю. Соколовську [28; 29; 30], Н. Сняданко [10], Є. Моштаг [20]. Твір «Гудзик» був об'єктом зацікавлення Н. Галушки [6], Н. Герасименко [7], В. Градинського [11], Д. Лук'яненко [19], Ю. Соколовської [29; 30], проте глибокого аналізу проблематики й поетики тексту на сьогодні, на жаль, не маємо, що й зумовлює **актуальність** нашої роботи.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні особливостей проблематики та поетики роману «Гудзик» І. Роздобудько.

Для досягнення поставленої **мети** необхідно вирішити такі **завдання**:

- 1) визначити специфіку сучасної української жіночої прози;
- 2) зробити огляд наукової рецепції роману «Гудзик» Ірен Роздобудько;
- 3) схарактеризувати літературознавчі поняття проблематики та поетики художнього твору;
- 4) проаналізувати проблематику роману «Гудзик» Ірен Роздобудько;
- 5) дослідити поетикальні особливості роману «Гудзик»

І. Роздобудько, зокрема зосередитись на таких компонентах, як художній образ, портрет, пейзаж, художня деталь, інтер'єр, екстер'єр.

Об'єкт дослідження – роман сучасної української письменниці Ірен Роздобудько «Гудзик».

Предметом дослідження є особливості проблематики та поетики роману «Гудзик» І. Роздобудько.

Для вивчення роману «Гудзик» Ірен Роздобудько були задіяні такі літературознавчі **методи дослідження**: культурно-історичний, порівняльно-історичний, типологічний, біографічний, психологічний, описовий, а також метод порівняння та узагальнення.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в спробі проаналізувати проблематику й поетику в роману «Гудзик» Ірен Роздобудько та визначити їх особливості у творі.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що дослідження проблематики та поетики роману «Гудзик» І. Роздобудько стане одним з нових етапів вивчення сучасної української жіночої прози.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Результати студії можна використовувати в закладах вищої освіти, при написанні рефератів, курсових чи кваліфікаційних робіт з курсу історії української літератури початку ХХІ століття. Запропонований матеріал також може бути застосований для шкільного вивчення творчості Ірен Роздобудько, зокрема як підготовчий матеріал до уроків з української літератури, тематичних семінарів, конференцій, виставок тощо.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (37 позицій).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС ТВОРЧОСТІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

1.1. Наукове осмислення творчого доробку Ірен Роздобудько

У сучасній українській літературі проза Ірен Роздобудько є досить помітним явищем. Мистецький шлях письменниці неординарний та багатий на події, а її творам притаманні надзвичайно динамічний та потужний розвиток, різноманітний тематичний обшир, актуальна проблематика, специфічні засоби поетики. Авторка успішно реалізовує в прозі власне бачення навколишнього світу завдяки виразності індивідуального стилю написання творів [22].

Багатий художній здобуток авторки не залишився без уваги дослідників. Він активно вивчається літературознавцями, аналізується літературними критиками. Саме за допомогою наукових розвідок Г. Гайдученко [5], Н. Галушки [6], Н. Герасименко [8], Я. Голобородька [9], Л. Горболіс [11], В. Градиського [11], О. Дуденко [12], В. Кравченка [16], Д. Лук'яненко [19], О. Садовнікової [26], Ю. Соколовської [28; 29; 30], Г. Улюри [32], С. Філоненко [33] можна сформувати цілісний літературний портрет Ірен Роздобудько, схарактеризувати художню неповторність її творів. Така літературно-критична зацікавленість доводить, що різноаспектні романи Ірен Роздобудько – яскравої та плідної представниці українського fashion-мистецтва – можна віднести до «власного літературного бренду» [7, с. 46], що надійно закріпився на читацькому ринку нашої країни.

На переконання Н. Герасименко, проза Ірен Роздобудько, з одного боку, успадковує традиції класичної літератури, але водночас письменниця активно використовує у своїх творах авторські прийоми та методи. Саме це переплетення знайомого та нового демонструє подвійну спрямованість її творчості, у якій поетика художнього світу органічно поєднується з

реалістичним відбитком, який накладає дійсність, суспільство, його норми тощо [8, с. 46].

Серед особливостей творчості Ірен Роздобудько Н. Герасименко виділяє інтелектуальність, психологічний дискурс, жанрове різноманіття, що свідчить про нестандартність підходів письменниці до створення кожного нового твору. До того ж у більшості книг І. Роздобудько переосмислюються та оцінюються усталені моральні норми, коли звичайні почуття наповнюються високим духовним змістом. Усе це свідчить про широту поглядів самої авторки, яка проявляється як на змістовому, так і на формальному рівні її творів [8].

На думку Д. Лук'яненко, у центрі розповіді романів Роздобудько часто опиняється або декілька сімей, або декілька поколінь героїв. Письменниця майстерно зображує внутрішні переживання персонажів, які можуть «виливатися» в зовнішній конфлікт. Здебільшого сюжетна лінія творів розвивається на тлі подій, що відбуваються в суспільстві в певний історичний проміжок. Наприклад, у романі «Гудзик» це або війна в Афганістані та участь у ній головного героя, або стан розвитку суспільства у часи перебудови, або пострадянський період з притаманним йому дефіцитом продуктів харчування, напоїв, одягу, або період початку нинішнього століття – час переоцінки колишніх моральних цінностей та устоїв [19].

Водночас не тільки і не стільки історичні події є рушійним механізмом сюжету. Г. Улюра доцільно вважає: здебільшого в центр і роману мисткині І. Роздобудько стоїть образ головного героя чи героїні, до яких сходяться всі складові тексту й навколо яких будується сюжет. Письменниця зображує проблеми повсякденного життя, і ці досить традиційні питання вирішуються нею в нетрадиційному, новому ключі. Авторка залучає до своїх творів неординарні випадки, казуси, парадокси, які можуть трапитися з кожним. Саме тому в її романах життя постає не тільки підпорядкованим історичним та соціальним законам, а й ланцюгом випадковостей і навіть безглуздостей [32, с. 147].

Цікавим є також ставлення письменниці до героїв своїх творів. На переконливу думку Ю. Соколовської, часто І. Роздобудько не розмежовує важливості в сюжетній лінії персонажів головних і другорядних. Трапляються випадки, коли персонаж другого плану, про який згадується лише в частині твору або взагалі в декількох реченнях, відіграє значну роль у концепції всієї сюжетної лінії, впливаючи на життя головних персонажів [29].

У книгах Ірен Роздобудько здебільшого небагато героїв, але дослідниця Н. Герасименко абсолютно виправдано виділяє такий авторський прийом, коли кожен з другорядних персонажів може стати рівноцінним головному герою в одному з епізодів роману. Такий персонаж, а інколи навіть маленька художня деталь, дрібниця, подія, предмет може пов'язувати епізоди в одне ціле. Кожен з таких епізодів, що розкриває невеличкі життєві історії, є скоріше замкненим, завершеним сюжетом, до якого вже не буде повернення у загальній структурі твору. Це є ознакою постмодерністської літератури, яка не тяжіє до великих форм [8].

Слід відмітити перевагу інтелектуального складника прози

І. Роздобудько над авантюризм, на що в працях указують дослідники Я. Голобородько [9], Н. Зборовська [13], О. Дуденко [12], Г. Улюра [32], С. Філоненко [33]. Таке домінування найчастіше відбувається тому, що письменниця вкладає в характери персонажів творів власне бачення дійсності.

У книгах І. Роздобудько зображено процес розкриття моральних цінностей людини, яка шукає особисте щастя. Такі аспекти на матеріалі роману «ЛСД. Ліцей Слухняних Дружин» досліджують Т. Вергелес у рецензії «За лаштунками гламуру» [3], В. Кравченко в статті «Жанрові особливості роману Ірен Роздобудько «ЛСД. Ліцей слухняних дружин» [16].

У рецензії під назвою «Коли доля дає шанс» до романів «Все, що я хотіла сьогодні» та «Лікарняна повість» дослідниця Л. Вороніна схарактеризувала вміння письменниці відтворювати гострі переживання в

критичних життєвих ситуаціях. На думку науковиці, відкриті експресивні висловлювання в романі І. Роздобудько «Лікарняна повість» є суб'єктивною формою вираження авторської позиції, висловлювання власного досвіду, потрапляння та подолання кризових ситуацій [4, с. 6].

Зображуючи дійсність, І. Роздобудько досить стримано оцінює поведінку персонажів, даючи читачеві змогу зробити це самостійно. У романі «Гудзик» письменниця відтворює духовне життя героїв, але не поспішає їх відверто засуджувати або схвалювати. Саме в цьому полягає сучасність прози Ірен Роздобудько: вона не виступає в ролі непохитного моралізатора, а її твори не позиціонують першочергову необхідність «виховувати» читача [9, с. 7].

Серед засобів художньої виразності прози І. Роздобудько дослідниця Г. Улюра виділяє емоційність при висловлюванні почуттів літературними героями та експресивність – посилення висловлювань у мові персонажів для актуалізації повідомлення в конкретних умовах спілкування. Завдяки вживанню експресивної лексики відбувається емоційне чи логічне підкреслення того, що авторка прагне донести до своїх читачів [32, с. 145].

У такому аспекті слід звернути увагу на статтю науковиці Ю. Соколовської «Експресивно-виражальна рецепція кольору в прозовому дискурсі Ірен Роздобудько». У цій роботі дослідниця зосереджує увагу на особливостях функціонування кольору та його експресивно-виражальній рецепції й акцентує, що живописна складова художнього мислення авторки виконує у творах інформативну й емоційно-експресивну функції, допомагає здійснити візуалізацію вражень [28].

І. Роздобудько також належить авторство декількох творів, яким притаманні риси та особливості жанру детективу, саме тому Ю. Соколовська зосереджується на вивченні ознак гостросюжетної прози письменниці, щоб виявити ще не розкриті грані її художнього світу і повніше осягнути творчий феномен [28].

Дослідник Н. Галушка в роботі «Літературознавча рецепція творчості Ірен Роздобудько» наголошує на тому, що в художній прозі мисткині органічно синтезуються пізнавально-аналітична й естетико-творча настанови, корелюються опозиції індивідуального та загального, жіночого та чоловічого, особистого та соціального. Кожен твір письменниці, на думку науковця, це своєрідна енциклопедія ускладнених сюжетів, духовних міркувань, глибоких переживань та цікавих історій [6].

Деякі твори Ірен Роздобудько містять яскраво виражені риси психологізму, наприклад «Шості двері», «Ранковий прибиральник» та «Гудзик». Ю. Соколовська відносить романи досліджуваної авторки до соціально-психологічної драми [28].

Дебютувавши на початку ХХІ століття, мисткиня увібрала літературний досвід попередників та здобутки сучасників. Її художні відкриття зумовлені як зображенням нових соціальних обставин, так і пошуком актуальних прийомів інтерпретації [29].

Одне з чільних місць у творчому доробку Ірен Роздобудько належить роману «Гудзик», аналізом якого займалися Г. Гайдученко [5], Н. Галушка [6], Н. Герасименко [8], Я. Голобородько [9], Л. Горболіс [11], В. Градиський [11], О. Дуденко [12], В. Кравченко [16], Д. Лук'яненко [19], О. Садовнікова [26], Ю. Соколовська [28; 29; 30], Г. Улюра [32], С. Філоненко [33].

Наприклад, Н. Герасименко вважає, що одна з основних рис роману «Гудзик» І. Роздобудько – акцентований психологізм персонажів. На думку дослідниці, авторка, майже відкинувши всі зовнішні чинники, пропонує читачеві подорож душею чи думками своїх дійових осіб. Заглиблення у внутрішній світ героя настільки виразне, що в читача виникає відчуття, ніби він сам стає цим героєм або може відчувати те, що переживає персонаж [8, с. 47]. Своєю чергою дослідник Є. Моштаг переконаний: психологічна проза Роздобудько відрізняється також своєрідним єднанням почуттів героїв та письменниці, оцінок подій, настроїв. Намагання максимально точно передати психологічний стан персонажів, пояснити їх

переживання, розкрити моральний сенс, таким чином демонструючи власне світосприйняття, обумовлюють своєрідність психологізму в романі І. Роздобудько [20, с. 89].

Докладний і ретельний опис психологічного стану героїв чи героїнь є характерною рисою більшості прозових творів І. Роздобудько. За Я. Голобородьком, у романі «Гудзик» авторка намагається продемонструвати процес розвитку почуттів своїх персонажів, хід їх думок у поєднанні з почуттями та емоціями, щоб читач створив для себе уявлення про спосіб мислення таких персонажів [9, с. 7].

Твір «Гудзик» Ірен Роздобудько віднесено самою письменницею до соціально-психологічної драми, хоча за своєю сутністю та структурою він є романом, адже в ньому відсутні ознаки класичного драматичного твору. Частина дослідників вважає, що в тексті присутні риси мелодрами, а саме: цікава інтрига, komponування сюжетної лінії роману за принципом фатального збігу обставин, виражений акцент на психологізмі персонажів твору, драматизм, романтичний пафос, а також елементи авторської оцінки подій та поведінки героїв [22].

Не можна не відзначити, що в романі «Гудзик» І. Роздобудько приділяється значна увага українській самосвідомості, самоідентифікації, українській нації взагалі. На цьому доречно наголошують Н. Галушка [6], Н. Герасименко [8], адже показовим є факт, що мисткиня, яка народилася в російськомовному регіоні у Донецьку, писала на початку свого творчого шляху російською мовою, потім відмовилась від неї та перейшла виключно на українську. Інша дослідниця Л. Горболіс указує на емоційно-змістове наповнення діалогу головного героя роману «Гудзик» Дениса з Батьківщиною, змальованою у спогадах, подробицях, образах, предметах, запахово-смакових характеристиках; глибоке розуміння національного менталітету тощо [8, с. 6].

Таким чином, проаналізувавши критичні праці літературознавців, можемо стверджувати, що дослідники зосереджували увагу переважно на

вивченні жанрово-стильової специфіки творів Ірен Роздобудько, проблематики та поетики її художньої прози, авторського мовлення та різноманітності художніх засобів. Частково науковці торкаються перерахованих аспектів, аналізуючи роман «Гудзик».

1.2. Поняття проблематики та поетики твору художньої літератури

Одним з ключових для розуміння літературного тексту є поняття проблеми художнього твору. Грецьке слово «problema» означає «щось, кинуте вперед» [34, с 30].

Як відомо, проблема – це коло тих питань, які автор порушує у творі, проте не завжди пропонує їх рішення. Сукупність проблем називаємо проблематикою художнього твору. Чим складніша тема, обрана письменником, тим складніше вирішити питання, порушені в тексті. Глибина та важливість проблематики обумовлюється актуальністю тематики для суспільства [31, с. 106].

Щоб визначити особливості проблематики текстів художньої літератури, необхідно усвідомити значення термінів «тема», «проблема», «ідея» твору. Таке розмежування свого часу здійснено дослідником Г. Поспеловим, а сьогодні воно підтримується багатьма літературознавцями. Під поняттям «тема твору» розуміють об'єкт художнього відображення, а також життєві характери та ситуації, які формують об'єктивний бік змісту художнього тексту [22, с. 10].

Тема (грецьке слово «тієма» – те, що покладено в основу) – це коло життєвих явищ, відображених у творі у зв'язку з певною проблемою, що служить предметом авторського осмислення та оцінки. Тема – узагальнена основа змісту художнього твору, те, про що в цілому йдеться в ньому. У творі тема існує у вигляді того вихідного смислового положення, до якого він, умовно кажучи, може бути зведений [35, с. 127].

Ідеєю (грец. «idea» – образ, початок) називається та головна думка, що служить узагальненим вираженням змісту всього твору й містить у собі оцінку описових у ньому життєвих явищ. Ідея немовби підводить підсумок усьому зображеному в художньому творі й виступає як мотивований усім його змістом тип духовного оціночного ставлення митця до дійсності, як думка, що виражає певну, сповідувану автором концепцію світу й людини [35, с. 138].

Письменник рідко копіює справжні характери, стосунки та почуття реальних людей. Дійсність може бути лише зразком, з якого митець бере те, що необхідно йому для створення художніх образів. У них він посилює чи підкреслює певні риси характеру, зовнішності, поведінки, моделює нові образи, відштовхуючись від реальності. Таким чином, автор створює літературні персонажі – вигадані ним особистості зі своїм характером, тобто сукупністю індивідуальних стійких соціальних та психологічних рис особистості [18, с. 94].

Під проблемою художнього твору, на думку А. Єсіна, розуміємо авторське трактування теми: виявлення та осмислення життєвих протиріч під певним кутом зору. Створюючи художній текст, митець має певну мету: художньо розкрити тему, тобто подати життєві явища або події творчо, у вигідній письменнику формі та концепції. Він аналізує явища, події, осіб, що стають прототипами або передумовами написання будь-якого художнього твору. Безумовно, автору треба відповісти на певні запитання в цьому процесі, саме це й обумовлює наявність тих проблем, які письменник прагне художньо осмислити [22, с. 14].

Єдиної класифікації типів проблем у літературних творах не існує. Наприклад, М. Бахтін поділяв проблематику на романну та нероманну [31, с. 72], але інші дослідники, наприклад, Г. Абрамович, А. Єсін, Г. Поспелов, вважали, що ця класифікація не є вичерпною [31, с. 79]. Сучасні літературознавці виділяють такі основні типи проблематики:

- національно-історичну;

- соціокультурну;
- авантюрну;
- ідейно-моральну;
- міфологічну;
- філософську [31, с. 142].

Міфологічна проблематика – це «фантастико-генетичне осмислення» різноманітних явищ природи або культури [17, с. 107]. Міфологічна проблематика художніх творів була розвинена на ранніх стадіях літератури, а корінням вона сягає фольклору. Від міфологічної проблематики письменники ніколи не відмовлялись, хоча періодично кількість творів, що її містять, зменшувалась. Сьогодні спостерігається протилежна тенденція. Багато сучасних авторів використовують міфологічні моделі для втілення іншої, наприклад, філософської проблематики [31, с. 158].

Національно-історична проблематика – це тип проблематики, що відрізняється переважно історичним становленням і долею цілих народностей, це твори про національну долю, самобутність, самосвідомість. До такої проблематики не варто відносити лише твори, які присвячені зображенню переломних моментів в історії народу, нації. Цей тип охоплює великий пласт у літературі, в українському суспільстві вона зараз є однією з найактуальніших [18, с. 369].

У творах з соціокультурною проблематикою акцент робиться на стійкі суспільні відносини, умови та спосіб життя тієї чи іншої частини соціуму, що склалися у сфері масової, буденної свідомості: думки, звички, організація побуту тощо. Твори такого типу є найпоширенішим серед сучасної української жіночої прози, адже теми повсякдення хвилюють потенційну читацьку аудиторію в деяких випадках більше, ніж глобальні проблеми [2].

Твори з авантюрною проблематикою часто називають авантюрними романами. Цей тип також тяжіє до сюжетності, майже не допускаючи при цьому психологізму та описовості. Такі твори порушують питання ризикованих та сумнівних справ, пригод, небезпечних за своєю природою,

що супроводжуються несподіваними подіями, перипетіями та відчайдушними вчинками [2].

Твори з ідейно-моральною проблематикою порушують проблеми, пов'язані з поведінкою людей у складних життєвих ситуаціях, скажімо, коли треба зробити вибір, як вчинити – за сумлінням або для власної вигоди. Такі тексти найчастіше з'являються на вимогу суспільства, у якому живе письменник. Наприклад, у XIX столітті існував жанр «виховного» роману, а за радянських часів такі твори склали переважну більшість усього обсягу літератури. Сьогодні такі тексти не завжди привертають увагу читача, який здебільшого не прагне «перевиховуватися» в процесі прочитання прозової літератури [2].

До ідейно-моральної проблематики близька проблематика філософська, відповідно до якої інтерес письменників спрямований на осмислення найбільш загальних, універсальних закономірностей буття людського суспільства та природи, як в онтологічному, так і в гносеологічному аспектах [2].

Письменник змальовує образи персонажів, за допомогою яких порушує низку проблем.

Художній образ – створена засобами мови узагальнена картина реальної дійсності або переживань митця у формі конкретного, життєво повного явища [31, с. 134].

Художні образи виникають у свідомості людей під впливом реальної дійсності, сприйнятої за допомогою органів чуття. Образ є своєрідним відбитком реальних подій, що зберігаються в людській пам'яті або відтворюються уявою. У літературі це поняття відіграє основну роль, адже завдяки ньому пізнається значення, тема, ідея художнього твору, розкриваються різні типи проблем [2].

Персонаж або герой літературного твору – це постать людини, зображена письменником у художньому тексті, загальна назва будь-якої дійової особи кожного літературного жанру. Також до цієї літературної

категорії належать олюднені, оживлені образи речей, явищ природи, звірів у казках, байках, притчах та деяких інших жанрах [2].

Персонаж літературного твору – це дійова особа, образ якої широко і всебічно зображений, наділений яскравим характером, окреслений взаєминами з довкіллям, зв'язками із соціальним, національним, історичним контекстом [2].

Герої художнього твору поділяються на:

- головні, протагоністи, – персонажі, що відіграють провідні ролі у творі;

- другорядні – персонажі, які виконують у творах допоміжну роль. Вони сприяють якомога глибшому висвітленню характеру, вчинків головного героя, допомагають яскравіше окреслити основні проблеми, центральний конфлікт. Другорядним героям приділяється значно менше авторської уваги, аніж головним;

- епізодичні – персонажі, які з'являються в окремих сценах або епізодах художнього твору [2].

Як бачимо, поняття «художній образ» багато в чому специфічне, воно є авторським способом відтворення об'єктивної реальності, за допомогою художніх образів письменник реалізовує свій творчий задум, розкриває проблематику тексту, виражає авторську думку, демонструє емоції та експресивність задля досягнення того ефекту, якого він чекає від свого твору.

Іншим актуальним для нашого дослідження поняттям є поетика. Поетика (грец. ποιητική – майстерність творення) – термін літературознавства, який постійно зазнавав внутрішньої змістової переакцентації у зв'язку із еволюцією художньої літератури [37, с. 543]. Уперше лексему «поетика» виявлено у творах античних мислителів – у «Поетиці» Аристотеля та в «Посланні до Пізонів» Горация, котрі розуміють її як вчення про художню літературу загалом. Аристотель запропонував вузьке й широке визначення поетики. Він ототожнював її з поезією і поетичним мовленням загалом. Поезію мислитель розумів як наслідування, імітацію, протиставляючи їй

прозу. Відмінність поезії та прози, на його думку, полягала у чомусь глибшому, аніж тільки у формі (віршованій, ритмізованій). До речі, цю ж точку зору і підтримує й Н. Новосадський у вступі до перекладу «Поетики». Аристотель започаткував виділення поетики в окрему науку, протиставивши їй риторику. Останню філософ уважав мистецтвом переконання, а поетику – мистецтвом імітації та відтворення [37, с. 578].

До XVIII ст. досліджуваний термін включав низку нормативних правил для створення та оцінки літературного твору, але саме в цей час розпочинається руйнація класичної форми поетики. У XIX ст. науковий арсенал поетики збагачується філософськими категоріями (Г.-В.-Ф. Гегель), мистецькими концепціями романтиків (Ф. та А. Шлегелі), відкриттями мовознавців (О. Потебня, О. Веселовський), ідеями літературногромадських критиків (В. Белінський, М. Чернишевський та інші). В означений період поетикою називають «науку, що вивчає поетичну діяльність, її походження, форми і значення» (Ф. Брокгауз, І. Ефрон, 1898 р.) [37, с. 546]; тобто ту частину літературознавства, яка досліджує конкретні текстові сегменти (композиція, поетичне мовлення, версифікація тощо) [37, с. 546].

Отже, до середини XIX ст. поетика зберігала значення загальноестетичної категорії, відповідно до тлумачення Аристотеля. Учений О. Веселовський певною мірою звузив його, увівши до наукового обігу термінопоняття «історична поетика», що стало одним з основних в історії всесвітньої літератури. Але історична поетика, на жаль, не пояснювала багатьох питань специфіки літератури як мистецтва слова. Останні знайшли свій розвиток у теоретичній концепції О. Потебні, котрий сформулював основні ідеї лінгвістичної теорії словесності, тобто теоретичної поетики [37, с. 573].

Упродовж XX ст. дефінітивні розбіжності розглядуваного терміна так і не зникли. Загальновідомо, що погляд літературознавців фокусується на триєдиній структурі: «автор – твір – читач». Множинність літературознавчих напрямів в аналізованій період зумовила розширеність значеннєвого кола

терміна «поетика». Питання мови як знакової системи постає одним з визначальних для розуміння поезики у ХХ ст. Сучасні науковці оперують терміном «поетика» в оновленому, більш широкому розумінні (М. Епштейн, В. Єшкілев, І. Ільїн, Ж.-Ф. Ліотар). Для них це передусім вид світогляду, особливий та неповторний стиль автора, який вражає і зворушує читачів не стільки своїм мистецтвом віршування, стільки глибокою емоційністю й образністю поетичної мови [37, с. 546].

Сучасний погляд на поезику висловлює американський лінгвіст Дж. Каллер: це «наука про стратегії і тактики літератури», яка «вивчає можливості мовленнєвих актів будь-якого типу» [37, с. 587]. Поетичний текст, на думку Дж. Каллера, слід сприймати як структуру інтертекстуальну, «відлуння віршів, створених у минулому, від впливу яких важко позбутися» [37, с. 586]. До розуміння поезики науковець підходить із позицій постмодернізму і вважає її колективною системою поглядів, що формувалася як світоглядний досвід багатьох минулих поколінь. Цей досвід передано нам у спадок як ключ до розуміння творів минулого, сучасного та прийдешнього часу [37, с. 586].

Численні дослідження поезики російськими та українськими літературознавцями у ХХ ст. додали багато цікавих думок та нових теорій. Скажімо, В. Виноградов стверджував, що поезика твору дає змогу з'ясувати закони та механізми його побудови. Учений наголошував, що поезика тісно пов'язана з формою і передбачає нерозривний синтез сюжету, композиції, образів персонажів, мови тощо. До того ж В. Виноградов підкреслював: «Проблеми композиційного поєднання частин твору як художньої цілісності потребують комплексного підходу – і лінгвістичного, і літературознавчого» [37, с. 587]. І тільки єдність та узгодженість елементів твору можуть виразити його поезику. Усі компоненти художньої структури, їх злитість роблять літературний твір неповторним естетичним об'єктом. Форми цієї структурної цілісності й злитості, способи її реалізації історично змінюються – як за жанрами, видами, так і за методами художньої композиції. Розуміння

твору як внутрішньо узгодженої й цілісної системи додає до категорії «поетика» нового відтінку системності [37, с. 587].

В українському літературознавстві останніх десятиліть особливо популяризуються дослідження поетики окремого письменника або поетики окремого твору. На сьогодні ця категорія осмислюється «як функціонально рухома система зв'язків, де кожен елемент, взаємодіючи з іншими, переносить на них свою енергію і навпаки» [22, с. 11]; далі слід продовжити, що «всі разом вони індукують значно сильніше і якісно інше світло, ніж кожен зокрема» [22, с. 11].

Поетика насичує прозові твори особливими засобами виразності, збагачуючи та значно розширюючи можливості образності, експресивності, естетичності художніх текстів тощо [22, с.12].

У нашій роботі детальніше зупинимося на вивченні таких художніх компонентів поетики, як портрет, пейзаж, інтер'єр, екстер'єр, художня деталь, наявність яких у творі допомагає увиразнити його проблематику, зокрема це стосується й роману «Гудзик» І. Роздобудько.

Портрет (Франц. *portrait* – зображення обличчя людини на фотографії або на полотні) у літературі – засіб характеротворення, типізації та індивідуалізації персонажів. Маючи за основний предмет художнього зображення взаємодію людини з довкіллям, письменники описують зміни зовнішнього вигляду персонажів у конкретних ситуаціях, у взаєминах між ними [38, с. 547].

Пейзажем (франц. *pausage*, пейзаж *paus* – країна, місцевість) називається образ природного оточення персонажів та їхніх дій, опис картин природи в художньому творі, який має певне значення в його загальній змістовій організації. Найважливіша функція пейзажу полягає в тому, що він виступає у творі як додатковий опосередкований засіб характеристики окреслюваних у ньому героїв, персонажів [35, с. 159].

Інтер'єром (франц. *intérieur* – внутрішній) називається образ речового оточення персонажів та їхніх дій, опис приміщення, реалій побуту: речей,

предметів тощо. Найважливіша художня функція інтер'єру – засобами компоновки, добору відповідних речей і предметів підкреслити ті чи інші специфічні риси, смаки, духовні запити персонажа – тим самим слугувати опосередкованим засобом його характеристики [35, с. 171].

Екстер'єр (франц. *extérieur*, від лат. *exterior* – зовнішній) – зовнішній вид споруд та інших об'єктів, світлини чи малюнки з зображеннями зовнішнього вигляду споруд[36].

Художня деталь – засіб словесного та малярського мистецтва, якому властива особлива змістова наповненість, символічна зарядженість, важлива композиційна та характерологічна функція. Через деталь значною мірою виявляється спосіб художнього мислення митця, його здатність вихопити з-поміж безлічі речей чи явищ таке, що у сконцентрованому, спресованому вигляді економно і з великою експресивністю дає змогу виразити авторську ідею твору, проблематику тексту [37, с. 719].

Позасюжетні елементи, на відміну від сюжетних, котрі утворюють основний зміст художнього твору, не стільки уповільнюють розвиток дії чи є статичними описами (розгорнутий пейзаж, інтер'єр, екстер'єр, портрет), скільки допомагають художньо збагатити текст, глибше усвідомити його проблематику [2].

Отже, проблематика художнього тексту передбачається автором ще на момент творчого задуму, адже письменник чітко уявляє, які теми він хоче висвітлити, які проблеми є для нього критичними та актуальними. Поетикальні особливості художнього твору увиразнюють ідейні доміанти в тексті. Від них залежить не лише зрозумілість читачеві написаного, а й глибина реалізації авторського задуму, навіть популярність художнього твору в цілому. Вивченню проблематики та поетики роману «Гудзик» Ірен Роздобудько й буде присвячено наступний розділ нашої роботи.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМАТИКА Й ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРУ

«ГУДЗИК» ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

2.1. Специфіка сучасної української жіночої прози

Жіноча проза – продуктивна, цікава, але недостатньо досліджена галузь сучасної вітчизняної літератури. Ще досить недавно, спираючись на досвід літературознавства другої половини ХІХ століття, науковці розглядали твори жінок-письменниць як свідчення «жіночого питання», яке пригнічувало «культурно-жіночу» тематику [23]. Сучасна жіноча проза – це особливий тонкий світ, у якому може бути і чоловіче, і жіноче бачення реалій дійсності. Звичайно, таку літературу не слід розглядати ізольовано від літературного контексту, а саме від літератури чоловічої. Утім прозі, авторами якої є жінки, притаманне зовсім інше осмислення проблем чи розуміння подій, характерне залучення нових прийомів, методів тощо.

Віднедавня уявлення про жіночу прозу як про «легку» чи еротичну белетристику поступово змінилося в сучасному культурному просторі. Така проза набула сьогодні соціально-психологічної, світоглядної, художньої значимості, адже більшість авторок прагнула самоствердитися й самореалізуватися в літературному суспільстві.

Сучасна жіноча проза – це особлива естетика світосприйняття. Вона становить цілісний культурний простір, до якого входять твори, що «несуть і традиційну функцію морального виховання, і естетичну тенденцію» [1, с. 102].

Ф. Бацевич вважає, що виділення поняття «жіночої прози» із загального масиву сучасної літератури обумовлено поєднанням кількох чинників:

- автор таких творів – жінка;
- центральна героїня – жінка;
- проблематика прози так чи інакше пов'язана з жіночою

долею [1, с. 103].

У творах істотну роль відіграє погляд на світ із жіночої точки зору, з урахуванням саме її психології. По суті, у жіночій прозі відбуваються ті ж процеси, осмислюються такі ж питання, що й у чоловічій літературі, але все це змальовується яскравіше, чуттєвіше й емоційніше.

На думку Н. Зборовської, жінки-письменниці практично завжди виступали першопрохідницями у відкритті нового естетичного змісту. Найважливішою особливістю жіночої прози є те, що, перебуваючи в руслі класичної традиції, письменниці роблять успішні спроби розширити межі традиційної поетики. Одна з них – підвищена публіцистичність стилю. Це пояснюється тим, що частина сучасних письменниць починала свій творчий шлях як журналістка або авторка есеїв чи різноманітних творів, подібних до них [13, с. 48].

Твори письменниць, як правило, відрізняються особливою організацією сюжету, найчастіше за замкненою моделлю, включають ретроспекцію, багатоплановість, характеризуються відкритою авторською позицією, поєднанням аналізу та коментаря описуваних подій, а також використанням різноманітних позасюжетних елементів та засобів документальності, що спираються на інтертексти [23].

Важливою ознакою організації розповіді в жіночій прозі стає потік свідомості. Це улюблений прийом, завдяки якому можна вільно, шляхом асоціацій переноситися в часі та просторі. Зазвичай потік свідомості в жіночій прозі підпорядковується виявленню тієї ситуації, яка передає емоційний стан героїні та поєднується з прийомом спогаду. Описи снів «розсувають» час дії, і навіть є одним із засобів додаткової характеристики героїв разом із спогадами, у яких осмислюється минуле чи передбачається майбутнє [24].

Фактографічність, відвертий реалізм нерідко поєднуються в жіночій прозі з тонким ліризмом, тому найчастіше використовуються жанри соціально-психологічного, сентиментального наповнення. У деяких сучасних

письменниць розповіді конкретні та локальні, присвячені важливим питанням. Спільним у них є зображення неповторної долі людини або жінки у світі [23].

Деяким творам також притаманний яскраво виражений автобіографізм, інші являють собою фантазії на тему пережитих жінкою подій.

Сучасна жіноча проза складна та різноманітна, оскільки вона несе новий духовний досвід, нову самосвідомість та світобачення, створена на основі соціального досвіду ХХІ століття. Письменниці напружено шукають такі ціннісні орієнтири та творчі методи, які відкрили б можливість естетично зобразити суспільно-політичний, філософський, психологічний стан сучасного світу [31, с. 239].

Серед сучасних українських письменниць багато імен, відомих і вітчизняному читачеві, й аудиторії за межами країни. Серед таких постатей можна назвати Ірену Карпу, Ларису Денисенко, Катерину Калитко, Наталку Сняданко, Тетяну Малярчук, Оксану Забужко, Софію Андрухович та інших. Представницею сучасної жіночої літератури є й Ірен Роздобудько.

Особлива привабливість прози І. Роздобудько полягає в тому, що тексти створюють у читача враження, начебто письменниця не просто декларує власні, тобто жіночі, думки про значимість певних вчинків й особисте, знову ж таки жіноче, ставлення до подій чи явищ, а їй вдається викликати уявлення, ніби реципієнт сам проживає ситуації, зображені у творах, осмислює важливі для нього проблеми, розуміє почуття персонажів, проєктує на власне життя можливий хід подій.

Драматизм зображених подій, проблем, підсумовуючи по-різному трагічне та ліричне, сентиментальне та романтичне, передає всі відтінки жіночих емоцій. Феномен важливого розділу сучасної літератури, що називається жіночою прозою, пояснюється унікальним поєднанням своєрідного погляду на світ, оригінального мислення, індивідуальністю стилю зі специфічною манерою висловлювання письменниць, що включає особливий психологізм, експресивні форми вираження почуттів тощо.

Таким чином, бачимо, що жіноча проза в Україні перебуває на стадії активного розвитку. Такі твори користуються популярністю у великого кола читачів, завойовуючи належне місце у вітчизняній літературі. Жіноча проза має ряд відмінностей, приваблює та цікавить, хвилює й бентежить актуальністю порушених проблем, дарує естетичну насолоду від самого процесу читання. Вивченню проблематики і поетики роману «Гудзик» Ірен Роздобудько й буде присвячено наступну частину нашої роботи.

2.2. Проблематика твору «Гудзик» Ірен Роздобудько

Роман «Гудзик» є одним з найпопулярніших творів Ірен Роздобудько. У підзаголовку роману авторка дає власне жанрове визначення роману – соціально-психологічна драма.

Проблематика роману «Гудзик» – роману про пристрасть, силу кохання, яке здатне руйнувати людське життя, – тісно пов'язана із сюжетом твору.

Головний герой – студент Денис – приїжджає відпочивати до санаторію, що розташований в Карпатах. Поштовхом до всіх подій у творі є вечірня зустріч студента з жінкою, на десять років старшою від нього, яка пізніше виявилась відомою сценаристкою Єлизаветою Тенецькою. Хлопець швидко закохався, чому сприяла романтична обстановка: несподівана нічна прогулянка, екскурсія в гори, коли вони відділилися від туристичної групи, ночівля на горищі сільської хатини під шум зливи. Головний герой говорить сам собі: «Ні, мене не лякало те, що вона – старша й талановитіша – все це тільки збуджувало мою уяву» [20]. Денис зізнається: «Я просто відчував, що на мене насувається дев'ятий вал, і найрозумніше, що варто було б зробити – ніколи до неї не наближатися» [20]. Але молодий чоловік розуміє, що для такого рішення він був занадто молодий [20].

Проте Єлизавета відмовляє Денисові. Унаслідок цього хлопець кидає інститут, потрапляє до Афганістану на військову службу, починає будувати

свою кар'єру і пізніше зустрічається з Тенецькою вже в Києві у Будинку кіно. Ліза там знаходиться зі своєю донькою Анжелікою (Лікою), через яку Денис і намагався спочатку наблизитись до коханої. Але вийшло так, що Денис та Ліка побралися. Одруження і є кульмінаційною точкою твору. Денис не може повернути Лізу, хоча намагається, Ліка зникає, а життя всіх персонажів, яке й до цього не було безхмарним, руйнується остаточно. Основним прийомом сюжетоутворення роману «Гудзик» є фатальний збіг обставин, випадковість: для персонажів важливим елементом сюжету, а у деяких випадках дійсно вирішальним є «один-єдиний вчинок, що змінює все життя» [14].

Наприкінці твору жоден з персонажів не знайшов свого щастя: Ліза загубила доньку, яка тепер знаходиться за кордоном. Сама Анжеліка перебуває в далекій Америці після важких перепитій долі та складних психологічних випробувань, що позначились не лише на емоційному стані молодої жінки, але й на її здоров'ї, у тому числі і психічному. Ліка вимушена жити з іншим – з Джошуа, який кохає її, але якого не кохає вона.

Що вже казати про Дениса, який через свої ілюзії, гонитву за тим, що не збудеться, втратив усе: дружину, яка його кохала і яку, імовірно, кохав і він, але не міг собі в цьому зізнатися. Чоловік втратив родину, має труднощі на роботі, зловживає алкоголем.

Драматизм описаних подій у творі полягає в тому, що щасливим кінець не став для жодного з його персонажів. Їх почуття залишаються невзаємними: Денис переймається коханням до Єлизавети, Анжеліка щиро любить Дениса, Джошуа не байдужий до Ліки, хоча розуміє, що вона навряд чи в нього закохається. Стосунки з Лікою Денис називає лише «відчайдушною ніжністю» [20], оскільки чоловік розуміє глибину почуттів Ліки до нього, а також усвідомлює, що в обличчі Ліки його, імовірніше, приваблював зв'язок дівчини з Лізою, тобто те, що вона є ніби частинкою, спогадом про давнє кохання.

Основна ідея «Гудзика» Ірен Роздобудько полягає в тому, що люди досить часто не цінують того, що мають зараз, оглядаючись у минуле та

знаходячись у гонитві за сумнівними надіями, за почуттями, які здаються реальними, а насправді вже давно минули.

Проблематика роману «Гудзик» Ірен Роздобудько досить багатогранна. У творі осмислюються проблеми любові, зокрема й невзаємної, та зради, довіри та брехні, залежності і свободи, пошуку сенсу життя, взаємин людей та їх вибору, самотності, яка може виступати не лише психологічною, а й соціальною чи філософською категорією. Як бачимо, авторка художньо осмислює проблеми переважно у філософській та моральній площинах.

Проблема кохання та зради є досить розповсюдженою в літературі вже багато століть. Якби перипетії та турботи не траплялися, люди продовжують вірити в чисті почуття та шукати їх у повсякденному житті. Жіночій прозі притаманне звернення до проблеми кохання, хоча у романі «Гудзик» Ірен Роздобудько можна побачити її висвітлення під незвичайним кутом.

Проблема невзаємного кохання в романі пов'язана з подіями, часовий проміжок яких розпочинається 1977 року. Денис – головний герой, студент першого курсу кінофакультету, після вдалих іспитів вирушає до Карпат. Під час відпочинку в горах вісімнадцятирічний юнак нестямно закохується у загадкову незнайомку, доля якої виявляється дуже цікавою та насиченою подіями. Незрозуміло остаточно, чи шукає свого кохання Єлизавета Тенецька, чи вона знайшла своє покликання у мистецтві. Жінку не приваблюють інтриги та недовготривалі стосунки. Фактично між нею та Денисом не було нічого серйозного в санаторії, а ставши його викладачем, жінка відразу демонструє юнакові, що між ними не може бути нічого: «...Коли вона увійшла в аудиторію і швидко та байдуже поглянула на мене, я зрозумів, що нічого не буде» [20]. У ході твору письменниця пояснює причини такої поведінки Лізи: жінка чекала із тюрми свого коханого дисидента, батька своєї, колись позашлюбної доньки Ліки. І він повернувся, став відомим політиком, а пара знову возз'єдналася.

Далі в перебігу твору з'ясовуємо, що проблема кохання стосується і Дениса, який усе ще любить Лізу попри багато років, і Анжеліки – доньки

Лізи, що сама закохалася у Дениса, вийшла за нього заміж. Чоловік плакає свої давні почуття, він, здається, намагається щось відчутти і до Анжеліки. За першої ж нагоди прагне донести до Єлизавети, що його кохання ще живе: «Я любив тебе все своє життя, – ось до чого зводилася вся моя промова» [20]. Далі Денис продовжує: «... хто з усіх тих, кого ти зустрічала на своєму шляху, може сказати так само?! Упевнений – ніхто!» [20]. Чоловік називає почуття «божевілля... – пам'ятаєш, так ти назвала свій фільм? – але добровільне божевілля! Тому що не міг, не хотів забути тебе» [20]. Денис визнає: «Всіх я порівнював із тобою, й перед цим порівнянням програвали й тьмяніли навіть дуже гідні жінки» [20].

Ліка ладна віддати все, щоб життя коханого чоловіка було теплим та затишним. Утім, Денис не погоджується на такі жертви, він сам намагається довести це Ліці: «Мені просто шкода, що ти марнуєш свій час і... життя» [20]. На що дівчина відповіла: «Любов не буває марною. Я тебе не розумію... Вона, здається, й справді не розуміла. І я припинив будь-які намагання вплинути на її честолюбність» [20].

Слід зазначити, що саме поняття кохання, яке чекають і шукають герої роману «Гудзик», піддається переосмисленню. Денис упевнений, що він вже зустрів своє кохання в особі Єлизавети і воно буде вічним. Насправді за довгі роки ця любов вже змінилась, а з втратою Ліки він починає розуміти, що не треба було ганятися за примарним почуттям: «Про Лізу я більше не думав. Дивно й дико: Ліка ніби забрала з собою нав'язливу ідею мого життя. Але хіба це мало статися такою ціною?...» [20].

Зовсім по-іншому любов представлено з позиції Анжеліки. Саме завдяки героїні відчувається поетизація цього почуття в романі. Кохання до Дениса водночас звільняє героїню від рутини, наповнюючи новим змістом її життя, але й обмежує її, формуючи залежність від об'єкта кохання. Любов до чоловіка як мету та сенс життя героїня сприймає майже безумовно, називає простими істинами: «... про них не часто говорять, а якщо й говорять, то зазвичай іронізують. Або ж вони звучать занадто банально. Але ж вони —

існують» [20]. Ось що ще Ліка відносить до простих істин: «... треба любити своїх друзів, захищати батьківщину, поважати старих, не принижувати слабших за себе, не брехати, нічого не боятися й нічого не просити» [20].

Проблема зради в романі «Гудзик» подається у своєрідній авторській манері. За Ірен Роздобудько, фізичної зради в історії не відбулося. Ідеться про те, що Денис зрадив Ліку морально. Це коштувало йому дорожче зради реальної. Єлизавета не прийняла Денисових зізнань: «Яка гидота... — нарешті промовила Ліза й підвелася з місця. — Гидота, гидота... Яка вульгарна мильна опера...» [20]. Авторка змушує читачів замислитися над питанням про зраду «Яка ж зрада є біль болючою – фізична, моральна чи духовна» [20].

Проблема довіри та брехні також присутня в романі «Гудзик» Ірен Роздобудько. Її художнє осмислення допомагає зрозуміти характер героя, а також і саму позицію авторки. Загальновідомо: під довірою найчастіше розуміють характеристику, за якою одна людина впевнена в чесності, порядності та доброзичливості іншої. Можна сміливо сказати, що це почуття, що виникає після тривалого позитивного досвіду спілкування. Довіра з'являється відносно тих людей, у поведінці та стосунках до яких існує впевненість, поряд з ними є відчуття безпеки та захищеності.

Проблема довіри в романі «Гудзик» Ірен Роздобудько особливо гостро постає при зображенні відносин Дениса та Ліки. Жінка довіряє головному героєві. Він не робить, на перший погляд, нічого, що могло б зіпсувати цю довіру, але насправді Денис не кохає Ліки, побрався з нею, щоб бути ближче до іншої жінки – її матері. Кульмінаційним моментом в осмисленні проблеми довіри є епізод, коли Ліка відмовляється від творчої подорожі до Карпат, здає квиток і маючи гроші, замовляє ту шафу, якою вони милувалися з Денисом. Жінка заховалася в шафі і з нетерпінням очікувала на повернення з роботи свого коханого чоловіка. Але замість веселого сюрпризу Ліка стала учасницею важкої сцени зізнання чоловіка у коханні до її власної матері. Пізніше Анжеліка так опише свої почуття: «Далі? Я померла... Я

повернулася на вокзал, купила новий квиток і сіла в потяг...» [20]. Саме цілковита довіра спонукає Анжеліку, до втечі з рідного міста, від батьків та всіх знайомих. Саме довіра Анжеліки до чоловіка сприяла тому, що дівчина в один момент зневірилася у своєму попередньому житті, у всіх цінностях.

Проблема пошуку сенсу життя сьогодні є доволі популярною у світовій літературі. Бажання людини зрозуміти, навіщо вона живе і що від неї залежить, з одного боку, безпосередньо пов'язано з тим, як вона сприймає світ у цілому. З іншого боку, пошуки істини допомагають усвідомити свої можливості як особистості, знайти гідний спосіб реалізації внутрішнього потенціалу для саморозвитку і служінню на користь суспільству.

Проблема пошуку сенсу життя глибоко розглядається Ірен Роздобудько на прикладі образу Дениса, який у гонитві за коханою Лізою доволі тривалий період «шукає себе». Ці пошуки ведуть його до Афганістану під час служби в армії; потім зумовлюють повернення до інституту; безглузде проведення часу на посаді у провінційному кінотеатрі змінюється реальним пошуком себе у мистецтві реклами та в бізнесі. Усе це приводить Дениса до Києва, де чоловік знову зустрічає Єлизавету, але разом вони не можуть бути.

Анжеліка також шукає сенс життя, зокрема під час своєї довготривалої подорожі. Молода жінка хоче втекти від минулого. Раніше Ліка, на відміну від інших персонажів твору, цей сенс зажди впевнено бачила: вона могла реалізуватися і в професійному напрямку як гарна художниця, і в особистому, адже їй подобалося робити комфортним життя коханого. Проте безглуздий вчинок Дениса – спроба зізнатися в коханні Єлизаветі – сприяв тому, що Ліка сенс життя втратила. Ірен Роздобудько розмірковує: молодій жінці потрібно більше сил, і моральних, і фізичних, щоб знову знайти свій шлях, розібратися в життєвих принципах і зрозуміти, що насправді важливо. За авторкою, героїні потрібно пройти певні випробування, цей шлях є не лише складним, а й небезпечним. І тільки у розв'язці читач дізнається, що Ліка опинилась в іншій країні завдяки новому знайомому чоловікові, хоча стан її здоров'я не найкращий.

Проблема свободи висвітлюється в художній літературі протягом багатьох століть. Кожна історична епоха накладає свій відбиток на розуміння свободи, порівнюючи його з попереднім досвідом. Свобода як елемент світогляду, як мета та ідеал, сенс, що надає сил у боротьбі за виживання, починає «розбухувати» уми людей з моменту усвідомлення кожним себе як активного суб'єкта діяльності. Особливу позицію в художньому опрацюванні проблеми свободи людини має сучасна українська література, у якій трактується зазначене явище насамперед як проблема, що реалізується всередині самої людини, у її «внутрішньому» бутті.

Герої роману мають фізичну свободу в суспільстві, у якому живуть, але в певні моменти вони відчують на собі обмеження свободи духовної. Цьому сприяють почуття, які ними володіють. Ліка опиняється в обставинах, які дійсно стримують її свободу. Наприклад, знаходячись у карпатському селищі, вона мусить пересуватись по вулицях лише в крайній необхідності (наприклад, похід до лазні) і лише у темний період часу. Ця проблема в романі «Гудзик» осмислюється авторкою таким чином: «Свобода – можливість бути собою скрізь і завжди. І коли в тебе вірять, незалежно від прибутків, статусу та одягу. Усього зовнішнього» [20]. Далі Ірен Роздобудько розмірковує: «Свобода – брати на себе якомога більше – в десятки разів більше, ніж можеш витримати. Будеш задихатися, гнутися, але в певну мить відчуєш – вантажу немає» [20]. За письменницею, «його взято», ти вільний – в слові, в побуті, в коханні... Ти навчився розуміти більше, ніж інші» [20].

Проблема взаємин між людьми також описується у цьому творі Роздобудько. На думку багатьох літературознавців, така проблема становить основу жіночої прози. У традиції української літератури сім'я – основа людського буття, а проблеми, присвячені зображенню сімейних стосунків, охоплюють більшість прозових творів письменниць. У сучасній літературі авторки фіксують кризовий стан сім'ї в суспільстві, разом з тим вони роблять спробу осмислити явище інституту сім'ї, його розуміння, сприйняття в соціумі нашого сьогодення.

Стосунки між членами родини розкриваються письменницею не повністю. Важко зрозуміти відносини Єлизавети та Анжеліки, хоча матір піклується про свою доньку, незважаючи на відсутність тісного спілкування. У родині Дениса та Ліки стосунки будуються з великими труднощами, навіть одразу після одруження не було романтичного періоду, що є характерним для початку взаємин. Сам головний герой каже: «Я не міг приходити додому вчасно, не збирався відмовлятися від старих звичок і терпіти не міг звітувати про свої пересування містом» [20]. Ірен Роздобудько залишає за читачем право робити висновки.

Проблема самотності також є актуальною в сучасній жіночій прозі, зокрема вона властива й роману «Гудзик» Ірен Роздобудько. Стрімкий ритм життя, щоденні події, ситуації в суспільстві вимагають від людей швидкого адаптування до нових умов, але не всі готові приймати це. Через «розрив» старих зв'язків і неможливість завести нові взаємини людина відчуває негативні емоції, які викликають недовіру до оточення та нівелюють бажання контактувати з кимось.

Проблема самотності розкривається в романі завдяки зображенню емоційного стану героїв, який призводить до відсутності довірчих взаємин між персонажами та соціальної ізоляції. Герої твору відчувають власну самотність, але кожен з них по-своєму. Письменниця порушує проблему самотності, апелюючи до роздумів Ліки: «Кохання – це боляче. Коли воно минає, залишається пам'ять тіла, й вона унеможлиблює інші, нові стосунки. Ось чому тепер я думаю, що людина має жити сама» [20]. Героїня продовжує: «Нав'язувати комусь іншому свою волю, звички, смаки, комплекси, незадоволеність, настрої, спосіб життя – неприродно! Жадати від іншого покори, підпорядкування та максимальної відвертості – підступно» [20].

Отже, проблематика роману «Гудзик» Ірен Роздобудько доволі різноманітна. Типологічно комплекс проблем, порушених авторкою у творі, слід віднести до ідейно-моральних та філософських (за класифікацією А.

Ткаченка). Письменниця в основному зосереджується на художньому осмисленні таких проблем, як кохання, зокрема й невзаємне, та зрада, довіра й брехня, залежність і свобода, пошук сенсу життя, взаємини близьких людей, самотність тощо. Цікаво, що сама Ірен Роздобудько не подає у творі спробу вирішення жодної проблеми, а лише детально окреслює її. Змальовуючи ситуацію чи подію, що порушує одну з перерахованих проблем, мисткиня дає змогу читачеві обдумати написане, самому знайти шлях вирішення проблеми, усвідомити глибину авторського задуму та зробити необхідні висновки.

2.3. Особливості поетики роману

Досліджуючи прозу Роздобудько не можемо не відзначити особливостей поетики, притаманних і роману «Гудзик» письменниці. У творі переосмислюється традиційний «жіночий» сюжет про пошуки кохання, що, своєю чергою, зумовлює поетикальні риси тексту, зокрема йдеться про такі компоненти поетики, як художній образ, портрет, пейзаж, художня деталь, інтер'єр, екстер'єр.

Незвично для жіночої літератури Ірен Роздобудько вводить неочікуваний образ оповідача – чоловіка, який є не просто спостерігачем, а свідком та учасником подій. Це Денис. Як відомо, проблематика роману доволі різноманітна, вона виходить за межі типової для «жіночої» прози репрезентації автором-жінкою гендерних домінант внутрішнього світу жінок, жіночої психології з величезним переважанням художнього втілення чуттєвої сфери героїні, особливостей її поведінки тощо.

Особливістю поетики твору «Гудзик» є те, що письменниця подає опис головних героїв від третьої особи. Тобто зовнішність Лізи та Ліки описує Денис, а його зовнішність – Єлизавета. Оцінка постаті кожного з головних персонажів подається у двох часових вимірах. Художні образи замальовуються спочатку в той час, коли відбулася перша зустріч Лізи та

Дениса. У подальшому розвитку сюжетних ліній демонструється їх сучасний вигляд, зміни в характері й поведінці.

Звернімося більш детально до особливостей відтворення образів персонажів. У романі яскраво зображено головного героя-чоловіка, його психіку та поведінку.

Спочатку читач знайомиться з Денисом у тому образі, в якому він сам себе репрезентує в юнацькому віці. Слід зауважити, що Денис не зосереджується на описі власної зовнішності, тому при початковому знайомстві важко уявити цього хлопця. Імовірно, у його рисах немає виразних особливостей або він сам їх не помічає.

Про характер Дениса можна дізнатися з вуст самого головного героя: «Тоді мені виповнилося вісімнадцять. Я мріяв про славу. І знав, що вона – прийде... Ми відчували себе дорослими й бувалими» [20]. Також головний герой продовжує: «Ми намагалися спілкуватися найневимушеніше і вимовляли імена своїх кумирів через губу»; «Називали одне одного по-західному, тому мене одразу ж охрестили «Деном». Сусіда по кімнаті, відповідно, назвали Макс» [20].

У такій моделі поведінки читач не бачить нічого незвичайного, вона притаманна багатьом юнакам, що прагнуть здаватися незалежними, популярними, «крутими» не лише для оточення, а й для самих себе. Закохавшись у Лізу, Денис зробив багато спроб спочатку збудувати, а потім відновити їх стосунки. Отримавши жорстку відмову від Єлизавети Тенецької, що виявилася його куратором в інституті, молодий чоловік врешті решт втратив цікавість до життя. Виходом для себе він вважав армію. І хоча батьки Дениса доклали всіх зусиль, щоб він туди не потрапив, хлопець пішов до військкомату добровільно.

Роки служби виявилися нелегкими. Денис потрапив до Афганістану, де в ті роки йшла кровопролитна війна. В подальшому він за власним бажанням залишався ще на два терміни. Це було однією з відчайдушних спроб перемогти кохання до Лізи. Але все має закінчуватись, скінчився і термін

служби Дениса. Ось як він сам описує зміни, які з ним відбулися: «Тоді я був сповнений ненависті. З відчуттям огиди бачив, що життя не змінилося й навіть пожвавішало» [20].

Денис швидко зрозумів, що у змінених реаліях життя треба самому опікуватися власною кар'єрою: «Я вже не мріяв про славу. Ця юнацька маячня вивітрилася з моєї голови » [20]. Денис, продовжуючи свої спогади, пригадує: «Я захопився іншим — почав вчитися, завів купу нотатників та тек, куди складав цікаві вирізки з єдиної іноземної газети «Times», що продавалася у кіосках»[20]; « Перечитав купу книжок, на які раніше бракувало часу» [20].

Потрапивши за розподілом до провінційного місця, головний герой зміг здобути ім'я у світі створення та зйомок реклами, заробити чималі гроші і повернутися додому відомою людиною. У його характері з'явився цинізм, риси зверхнього ставлення до людей: «Я став обивателем, якому випала можливість смачно жерти й підійматися на гору навіть не самотужки, а — ескалатором. Аби остаточно не втратити поваги до себе» [20]. Він пригадує: «В перші два роки свого перебування в столиці я захистив дисертацію за темою «Маніпулятивні технології в системі масових комунікацій». І знов влучив у яблучко!» [20].

Але в глибині душі чоловік розуміє, що не зміг позбавитися від почуттів до Лізи. Він ніби знову починає шукати її та раптово зустрічає в ресторані.

Із зовнішнім виглядом Дениса читач познайомиться хронологічно набагато пізніше. Його опише Ліза при зустрічі із чоловіком, що був представлений їй у якості наречений доньки під час імпровізованих оглядин. «Гість був високим, підтягнутим, з досить гарним обличчям, світлим волоссям, яке було стягнуте на потилиці в охайний «хвіст», та модною «триденною» неголеністю на вилицях» [20]. Далі Ліза звертає увагу: «Джинси, светр... Чомусь він мав вигляд моряка, котрий недавно зійшов на

берег. Принаймні погляд у нього був дивакуватий і трохи похмурий, ніби він дивився на світ уперше» [20].

Опис зовнішності Дениса свідчить про те, що через багато років він не втратив привабливості. Імовірно, маючи гідні статки, чоловік має змогу доглядати себе, про що свідчать зачіска та модна триденна неголеність. Ірен Роздобудько відразу подає психологічне доповнення образу Дениса, яке відмічається з боку Єлизавети. Дикуватість та похмурість мають насторожити її як матір дівчини, що планує одружитися із чоловіком, набагато старшим за неї.

Слід відмітити ще одну важливу деталь. Єлизавета не подала виду, що впізнала Дениса. Водночас авторка не підтримує цього припущення, але й не спростовує його. Набагато пізніше, у сцені зізнань Дениса в коханні Єлизаветі, жінка слухатиме мовчки, а потім бурхливо виражає свою огиду. А чи могла вона не впізнати Дениса при першій зустрічі? Вони мали досить часу для спілкування, і жінка мала такий шанс. У цій загадці криється особиста творча манера Ірен Роздобудько. Такий момент, що спочатку здається неважливим, у подальшому міг би мати велике значення.

Чи могла б Єлизавета не впізнати Дениса? Тут відповідь є двоякою, усе залежить від того, наскільки він змінився зовні. Хоча більш імовірно, що Ліза пізнала хлопця, але не подала вигляду. Знаючи характер доньки, якій вряд чи вона зможе заборонити вийти заміж, а також свого чоловіка, якому треба буде багато чого пояснити, жінка могла вирішити зробити вигляд, ніби не впізнала Дениса. Цей психологічний аспект письменниця залишила на розсуд читача.

Єлизавета Тенецька – головна героїня роману – є вродливою та харизматичною жінкою. Із зовнішністю Лізи письменниця знайомить читача на перших сторінках твору, де жінку пристрасно описує Денис: «Її волосся – справді дуже темне й густе – було підібране у високий «кінський хвіст». Вона була у відкритому купальнику» [20]. Далі чоловік говорить: «Нічого спільного з учорашнім нічним образом. Та я був певен: це вона» [20]. Тоді

закоханий юнак пригадує: «Я сів на протилежному боці басейну й почав її розглядати. Марно!» [20]. Або: «Я знову відчув дивну замиленість ока – скільки не вдивлявся, не міг зібрати увесь образ до купи. Він розсипався, як дитячі кубики. Чи гарний в неї стан?» [20]. Денис описує зовнішність Єлизавети дуже яскраво, тому подає її детальний опис: «Я споглядав її ніжно-рожеві п'яти, що світилися на сонці, і вони здавалися мені райськими яблучками. Можливо, вона була такою, як усі. Але в тому, напевно, й полягає сенс людських стосунків...» [20]. Далі юнак продовжує: «... якоїсь миті «один з усіх» немов потрапляє в перехрестя небесних променів і стає першим, єдиним з усіх...» [20].

Також хлопець виділяє ще одну важливу рису образу, що привабила його в молодій жінці: «Голос був хрипким, але таким чуттєвим, що в мене по всьому тілу побігли мурашки, ніби жінка вимовила щось непристойне...» [20]. Потім хлопець підмічає: «...я й потім не міг звикнути до її голосу: хоч би про що вона говорила – про погоду, книжки, кінофільми, їжу – все звучало солодко-непристойно, як відвертість» [20].

Цікавим авторським прийомом є те, що зовнішність Єлизавети описується такою, як вона виглядала в молоді роки. Можливо, у ній було не стільки краси, як це бачив закоханий юнак, але привабливість її харизма вабила та інтригувала. Через багато років, як підкреслює Ірен Роздобудько, Єлизавета майже не змінилася. Денис висловлював слабкі надії, що, побачивши знову Лізу, він розчарується в ній, але такого не сталося: «Раніше я гадав, що вона має сильно змінитися — розтовстіти чи всохнути — і тоді я подивився б на неї із прикрістю» [20]. Потім Денис додає: «Навіть у напівтемряві було помітно, що ця жінка — прекрасна, елегантна і так само недосяжна» [20]. Або: «Можливо, риси її обличчя загострилися, а павутинка легких зморшок вкрила обличчя пеленою — не знаю. Я бачив інше» [20].

Характер жінки не раз підкреслюється оточенням, причому письменниця інформує читача про нього непрямо. Про її психологічні особливості можна дізнатися із слів Дениса, його колег-студентів, вчинків

самої Лізи. Окрім того, що вона виявилась волелюбною, принциповою та справедливою, Ліза є ще й професіоналом своєї справи. Вона – відома режисерка, яка не просто знімала гостросюжетні сцени, а й особисто була присутня при важливих політичних подіях, наприклад, у Литві та Москві.

Безумовною рисою Єлизавети є відданість. Вона не зрадила чоловіка, якого чекала з в'язниці. Потім підтримувала його і не залишила навіть тоді, коли дізналася, що він не зовсім той, ким себе позиціонує. Також вона глибоко розуміє вірність материнської любові, не припускаючи і думки про те, що може щось мати з Денисом – на той момент уже є чоловіком її доньки.

Форма оповіді письменниці може бути інтерпретована як монолог, який письменниця відтворює не лише від імені Дениса, а й Ліки, коли вона висловлює усно чи письмово чоловікові свою точку зору на почуття, події або соціальні явища. Ідеться про те, що образ Ліки також періодично виконує функцію оповідача.

Ліка є, по суті, ще одним ключовим образом роману, тому на її постаті слід зупинитися детальніше. Зовнішність жінки також описується у різному віці. Спочатку авторка подає її з точки зору Єлизавети: «Вона дивилася на круглу пухнасту голівку з м'яким, майже пташиним, волоссям. Воно стирчало на всі боки, відкриваючи тонку шийку з темною заглибinkою посередині» [20]. Ліза продовжує описувати доньку: «Голова дівчинки була схилена, і це підкреслювало її пухку щічку, з-за якої майже не видно було кирпатого носика. Проте довгі, як у ляльки, вії були пречудові» [20]. Також Ліза додає, що «риси обличчя надто дрібні — крихітний ніс, охайний, чітко окреслений ротик, зеленкувато-блакитні очі. Високе чоло в оточенні рудуватих кучерів робило це обличчя непропорційним» [20].

У поезії цього опису є двобічний сенс. По-перше, письменниця показує Ліку як привабливу маленьку дівчинку, що може стати справжньою красунею. По-друге, з цього опису видно, наскільки глибоко Єлизавета любить свою доньку, хоча не завжди це демонструє. Зовнішність дитини зображена не лише материнськими очима, а й материнським серцем. Тільки

насправді любляча матір може так тендітно підмічати всі дрібниці у зовнішності та поведінці своєї доньки.

Опис зовнішності дорослої Ліки подається від імені Дениса: «Вона була молодша, з рудуватим волоссям та світлими, майже прозорими сірувато-зеленими очима — такими ясними, що нагадували очі янгола з полотен іконописців» [20]. Потім Денис помітив: «Завеликий рот царівни-жабки, тонкий ніс, гостре підборіддя. Взагалі, усе не дуже пропорційне, але досить миле» [20]. Слід зауважити, що таке портретування є доволі прискіпливим. Дениса цікавить лише Єлизавета, а з Лікою він зав'язує знайомство лише заради того, щоб опинитися поближче до коханої жінки.

Характер Ліки є не таким простим, як це може здатися на перший погляд. Вирішиши під наглядом вольових матері та бабусі, дівчина могла стати сором'язливою та не мати власної думки. Насправді це виявляється зовсім не так. Рішучість та твердість Ліки проявляє не лише у своїх судженнях, але й у вчинках. Вона здатна приймати серйозні рішення, веде себе відповідальніше за свого чоловіка. В той же час, молода жінка має розвинене почуття власної гідності: вона легше погодилась одружитися з громадянином іншої країни, ніж повернутися у рідне місто. Також відмінною рисою Ліки є те, що вона насправді вміє кохати. Вона мала глибокі почуття до свого чоловіка, прагнула не розлучатись з ним, навіть ненадовго, відчуваючи себе з ним єдиним цілим.

Таким чином, у романі «Гудзик» Ірен Роздобудько не лише переосмислюється традиційний образ «жіночий» сюжет оповідача, але й ускладнюється уявлення про жіночу природу, про характер жіночих пошуків та бажань. Підтекстово Роздобудько показує існуючі відмінності між жіночим та чоловічим світом.

Особливістю поезики твору також є використання промовистих художніх деталей, що можуть повторюватися в тексті. До таких деталей належить згадка про вино. Лексема «вино» доволі багатозначна, адже крім традиційної семантики алкогольного сп'яніння, воно у творі стає чудовим

напоєм для спокуси, а також може виступати причиною певних подій. Зображаючи цю художню деталь, Роздобудько використовує величезний потенціал значень, характерних для культурної та релігійної традицій. Вино зображується одночасно як напій, що розвінчує все хибне, дає знання, наповнює людину цілющою природною силою, як магічний еліксир, як одурманливе зілля, що бентежить душу.

Цей чарівний напій придбав у якоїсь тітоньки Денис 1977 року, намагаючись звабити Лізу. Це магічне вино, «чорне та густе, як мед... або кров» [20] через багато років буде пити Ліка на приготівленій Яківною, подругою Ганни Тарасівни, вечері після миття в лазні. Свого часу таке вино давало надію Денису, повернуло до життя Ліку, поновивши її здатність спілкуватися із людьми: «Що це було за вино! ... Я ніби побачила себе із середини, відчула кожную клітину...» [20]. Ліка так описує свої відчуття: «Я намагалася стримуватися, але за мить хвиля вже палахкотіла в горлі, потім зашуміла в голові, шукаючи вихід» [20]. Цікавим фактом є те, що в кожній згадці про вино йдеться про одне й теж саме вино: Яківна розповідає дівчині, що колись торгувала вином біля магазину; Денис також пригадував, що купив чарівне вино у якоїсь тітки біля магазину.

У романі «Гудзик» вино стало символом марних сподівань. Беручи із собою напій на прогулянку в Карпати, молодий Денис сподівається, що він може зблизити його з Лізою, але цього не трапляється. Через багато років те саме вино, яке випиває Ліка у будинку старої, що прихистила її, дещо відновлює сили дівчини, але вона не скоро повернеться до звичайного життя.

Ще однією цікавою художньою деталлю у романі є згадка про янголів. Ці істоти асоціюються й пов'язуються авторкою з образом Анжеліки, натякаючи читачеві на те, що молода жінка дійсно має справжній «ангельський» характер, терпить витівки Дениса, ладна заради нього пожертвувати всім, навіть своєю творчою кар'єрою.

Звичайну джинсову куртку талановита Ліка перетворила на шедевр, обшивши гудзики тканиною із зображеннями янголів. Денисові подобалось

застібати оздоблену куртку. Ця процедура для дівчини перетворилася на справжній ритуал з приговорюваннями: «Цей янгол тебе обожнює, цей – захистить, цей – убереже, а цей – трохи сердиться... – промовляла вона, поки я возився і застібками» [20].

Недомовленість, натяк, спеціальне чи випадкове приховування інформації є важливою рисою сучасних психологічних творів. Усі ці особливості може акумулювати в собі художня деталь, яка здатна набувати символічного значення. У романі «Гудзик» Ірен Роздобудько до таких деталей належить гудзик. Символічність його полягає в тому, що гудзик поєднує між собою деталі одягу, так само дрібниці можуть поєднати або роз'єднати життя двох людей. У зв'язку із цим концептуальне значення має й заголовок роману.

Ідеться саме про той гудзик, що відірвався від джинсової куртки Ліки. Цю куртку вона декорувала самостійно, оновивши всі гудзики, у тому числі й той, що відірвався та залишився Денисові на згадку про неї. Кожен з гудзиків цієї унікальної куртки оздоблений ангелом, що мав супроводжувати й оберігати свого господаря протягом усіх перипетій на життєвому шляху.

З огляду на це в романі увиразнюється проблема самотності, шкоди за тим, чого не відбулося. Більшість персонажів, наприклад, Ліза, Денис залишаються самотніми, хоча мають сім'ю або роботу. Це відчуття поглинає героїв, самотність наповнює їх життя порожнечою.

У романі «Гудзик» деталі відіграють роль художнього засобу. У першу чергу ідеться саме про гудзик, який Ірен Роздобудько змалювала як основний образ-символ. У цьому полягає оригінальність авторського стилю письменниці, адже названий елемент не є розповсюдженим у контексті літературної символіки.

Важливою деталлю можна є той факт, що Єлизавета в більшості сцен палить. Це відбувається під час її знайомства з Денисом у санаторії в роки молодості, повторного знайомства через багато років на так званих оглядинах його у ролі майбутнього зятя, під час зізнання Дениса у коханні їй

тощо. Така деталь демонструє психологічний стан героїні. Звичка палити є не лише фізіологічною. Чи бажанням Лізи підкреслити свою незалежність. Ця деталь завжди зображується І. Роздобудько у стресові моменти життя жінки, у той час, коли вона розгублена, пригнічена, відчуває себе самотньою тощо.

У романі «Гудзик» деталі відіграють роль виразних подробиць, за допомогою яких авторка створює неповторні художні образи. Саме такі деталі допомагають читачеві уявити зображувану письменницею картину, схарактеризувати героїв роману, їх індивідуальність.

Особливого колориту роману «Гудзик» Ірен Роздобудько надають описи природи, за допомогою яких авторка відобразила неповторну красу українських пейзажів, особливо Карпат та прикарпатських селищ. Природа для письменниці – не просто місце існування, вона – осередок доброти і краси. Світ природи стає для Ірен Роздобудько джерелом натхнення та художніх задумів. Колись побачені, відчуті, а потім перетворені авторською уявою картини природи органічно вписуються в сюжет твору, беруть участь у розкритті характерів персонажів, вносять у текст життєву достовірність і надають йому неповторності. У романі «Гудзик» описи природи є одним із компонентів поезики.

Пейзаж постає суголосним настроєм героїв, демонструє широту їх світогляду, часом сентиментальність.

Особливо поетичним є опис осіннього карпатського саду, у якому замальовується Анжеліка з бабусяю Ганною Тарасівною, що надала їй притулок. Сад виглядає справді казковим, стовбури старих дерев дивовижно скручені, ніби у якійсь фантазмагорії. Анжеліка ще з ранку бачить «... великий сад, у якому, ніби різнокольорові ліхтарі, висять жовті груші, червоні яблука та лілові сливи...» [20]. Дівчина з захопленням споглядає красу: «Сад стояв по коліна в тумані, який повільно спадав усе нижче й всотувався в землю, роблячи її м'якою та вологою» [20].

У романі Роздобудько вживає різні лексеми для надання яскравості та емоційності твору. Характерним для письменниці є використання епітетів, метафор, порівнянь, особливо в описах природи. Наприклад, зірки пульсують у небі, як риби в сітці; груші світяться, немов ліхтарики; вечірній серпанок шовком лежить на горах; місяць серпом виглядає над хмарами тощо.

Пейзаж в романі відіграє не лише художню, а й психологічну роль. Письменниця здебільшого подає описи місцевості у поєднанні з розповідями героїв про їх почуття або зображенням того, що вони відчувають.

Наприклад, молодий закоханий Денис бачить усе, що відбувається навколо нього у позитивних тонах. Піднесені почуття поєднуються з картинами природи: «Голова моя йшла обертом. Ніч, тонкий серпик місяця над хмарами, гори, мурашки в тілі, хміль, незнайомка... Усе здавалося фантасмагорією» [20]. Потім головний герой описує свої відчуття: «Справді, було чудово! Ніби ми потрапили в нутрі великого живого організму, якоїсь казкової риби» [20]. Він продовжує: «Дерева — то були її перекручені м'язи, кронами вона дихала, а десь всередині, вглибині повільно пульсувало серце. Я навіть почув цей ритмічний, тривожний звук» [20]. Почуття кохання допомагає Денисові побачити красу навіть там, де її нема; адже ще вранці «територія турбази мала зовсім непривабливий вигляд»: «скульптури були жахливі, альтанки поламані. Тільки непідстрижені кущі, високі дерева обабіч алей та клумби в різнокольорових капелюхах троянд були природними й не викликали роздратування» [20]. На продемонстрованих конкретних образах читач може помітити, що пристрасні почуття допомагають головному героєві відкрити для себе нові деталі в красі пейзажу, під їх впливом він знаходить раніше не відомі йому позитивні моменти життя.

Важливу роль пейзаж відіграє для зображення важкого періоду життя Ліки, коли вона втекла від чоловіка з розбитим серцем. Перебуваючи у будинку старої жінки, маючи стан душевної апатії, Ліка дуже повільно починає відновлюватись психологічно. Це стає помітним у той час, коли молода жінка помічає дивовижність світу карпатського села, у якому вона

мимоволі опинилась: «... я залишилася в темряві. Сиділа й дивилася за широке тьмяне скло, за яким дивовижними й фантазмагоричними візерунками вимальовувалися покручені стовбури старих дерев» [20]. Далі дівчина пригадує: «Я ще вранці помітила з протилежного боку хати великий сад, у якому, ніби різнокольорові ліхтарі, висять жовті груші, червоні яблука та лілові сливи» [20]. Потім вона описує, як «лягла на тапчан не роздягаючись, із задоволенням випростала втомлені ноги»: «тепер, змінивши ракурс, я бачила над собою темне небо, в якому, ніби риба в сітці, пульсували зірки» [20]. Вона продовжила описувати свої відчуття від побаченого: «Вони водили танок, наближалися й віддалялися, то випускаючи свої довгі щупальця, то згортаючись у сьайливий м'ячик» [20].

У подальшому, спостерігаючи за пейзажем, Ліка помічає зміни, що відбуваються в природі: «Ще вчора в саду було літо, обважніле від плодів, насичене всіма фарбами, а сьогодні він уже стояв чистесенький і прозорий» [20]. Ліка згадує свої відчуття в цей момент і описує зміни в природі, які помічає: «...ніби операційна або зал перед балом, а на завтра, розплющивши очі, я побачила, як у цей порожній чистий простір увійшла зима» [20]. Дівчина продовжує описувати своє відчуття так: «Вона була ледь помітною — легка тінь майнула серед оголених стовбурів. Але цього було достатньо для того, щоб відчутти її прохолодне дихання» [20]. Ця сцена є досить важливою в романі, адже завдяки пейзажному опису письменниця проводить паралелі, що простежуються в навколишньому світі та душевному стані молоді жінки. За твором, панує надворі осінь, але вже відчувається прихований подих зими. Ще декілька тижнів тому Ліка була щасливою та жила з коханим чоловіком в ідеальному для себе світі. Але зараз вона розуміє, що почуття не повернуться до неї, а сама вона перебуває на порозі суттєвих змін у житті.

Пейзаж не просто описує місцевість, де відбуваються події роману. Письменниця використовує для зображення почуттів героїв, що помітно у багатьох сценах твору. Пейзаж відтворює їх думки, почуття, передає

душевний стан та виконує роль художнього засобу, що доповнює психологічні портрети героїв роману.

Важливу роль у портретизації героїв твору «Гудзик» Ірен Роздобудько відіграє не лише пейзаж, а й інтер'єр. З надією на щасливе подружнє життя, впевненості у почуттях чоловіка, Ліка прагне будувати власне сімейне гніздо, Денис усвідомлює, що раніше «ще ніколи так не піклувався про влаштування побуту» [20]. Але згодом ловить себе на думці: «... коли ми з Лікою прогулювалися біля привокзальної площі, звернув увагу на вивіску нового меблевого салону й мій погляд ковзнув по скляній вітрині» [20]. Денис підмічає: «У ній красувалася оригінальна «споруда» – майже дубова кімната з різьбленими візерунками та всілякими шишечками. – Поглянь, – сказав я, – ось до чого я б звернувся на «ви» [20]. Далі головний герой згадує:

«Пам'ятаєш, як у твого улюбленого Чехова: «Вельмишановна шафо...» Ліка засміялася. – Та це й не шафа, – продовжував я, – це справжнє «дворянське гніздо»! У ньому можна жити!» [20]. Цей опис показує стадію яскравих, як вважає Ліка, взаємних почуттів, піднесеного настрою, віри в майбутнє.

Після душевної поразки та поневірянь Ліка тимчасово потрапляє у карпатську хату, що стає для неї острівком захищеності, спокою, надії. Про це можна дізнатися з описуваного нею інтер'єру: «У суцільній тиші було чути, як хата наповнюється нічними звуками, дерев'яні стіни веранди потріскували, холонучи, десь нагорі шурхотіли миші, час від часу в саду падали яблука» [20]. Ліка також описує: «На веранді духмяно пахли сухі трави, на розстелених старих газетах лежали горіхи, зі стін звисали низки грибів» [20].

Але хата є тимчасовим прихистком, що допоміг трохи відновити сили, віднайти душевну рівновагу для подальшого життя. Попереду у дівчини багато труднощів. Попри своє суспільне становище та талант вона погоджується працювати навіть служницею. Про її пригнічений стан свідчить те, як вона описує своє нове помешкання: «Цей будинок занадто великий навіть для родини з чотирьох людей. Як на мене, він неосяжний. Я

прибираю три великі холи, чотири спальні та дві величезні зали-студії» [20]. Ліка продовжує змальовувати свої враження від нової оселі: «Не враховуючи ванних кімнат і просторої кухні, на якій ранками господарює кухар із місцевого ресторану, є ще «антресоли», до яких треба підійматися крутими сходами» [20]. Далі вона говорить так про своє нове помешкання: «... дві вузьких кімнатки-купе, в одній з яких живу я» [20]. Ірен Роздобудько досить детально описує стан Ліки: «Нагорі, на «антресолях», куди я дістаюся під вечір, ледь тримаючись на ногах від втоми» [20]. Але у власній кімнаті жінки «м'яке вечірнє світло струменить крізь невибагливі ситцеві завіси й від цього кімната скидається на баночку із прозорим медом» [20]. Ліка з теплом описує свої відчуття в кімнаті, адже «у ній добре спати» [20]. Промовистим є такий опис: « А під вікном, що розміщене майже над моїм ліжком (дах трохи скошений, як у мансарді), височить старий дуб» [20]. І далі «Часом, коли вночі здіймається вітер, він кидає в скло жолудь, і тоді я прокидаюся. І довго не можу заснути, не розуміючи, де я...»[20].

Опис помешкання відіграє важливу роль у художньому творі. У романі «Гудзик» він створює психологічний настрій сприйняття тексту, допомагає розкрити внутрішній стан героїв, готує читача до змін у їхньому житті.

Для роману «Гудзик» Ірен Роздобудько характерні сповідальність, щирість, відвертість монологів та діалогів, що складають ліричний простір твору. Буденні розмови про погоду, меблі, природу тощо перетікають у судження про чоловіка та жінку, про власну долю, про кохання. Саме динаміка, внутрішня сила, емоційність таких розмов в соціально-психологічному романі є запорукою контакту та довірчого спілкування автора з читачем, що посилює той ефект від твору, якого автор очікує.

У романі авторка приділяє увагу екстер'єру, що також є особливістю його поетики. Наприклад, при описі турбази, де відбулося знайомство Деніса з Лізою, читач дізнається, що це місце позбавлене ареола романтизму, адже вона не отримувала відновлення ще з моменту свого створення: «А загалом — безлад та запустіння. Тільки за білим старомодним парканом у стилі

псевдобароко привабливо шумів кошлатий чорний ліс» [20]. Тобто не зважаючи на відпочинок, юнак перебуває у звичайній атмосфері. Більше впливу на нього справила постать Єлизавети, ніж обстановка довкола.

В описах екстер'єру авторка неодноразово згадує море – символ безмежної свободи, краси та незалежності. Море постає перед Денисом під час пошуків ним Ліки: «Гранд-готель «Санта-Ріо» містився на набережній. Море виблискувало зовсім поруч...» [20]. Далі Денис відмітив «...нині воно було щільно натиркане плавцями – галасливими, безтурботними, – в повітрі стояв суцільний шум та ревіння моторів водних мотоциклів» [20].

Море постає перед Лікою, коли вона мандрує у пошуках нового притулку: «Південне містечко зустріло ароматом кави та меду, криком чайок, різнобарв'ям та гамором ринку. Але головнішим, зрозуміло, було море!» [20]. Ліка описуючи море згадує: «Воно знаходилося десь зовсім поруч, за кам'яним парапетом набережної – величезне, синьо-зелене, усе закручене мілкими молочно-білими баранцями» [20].

Екстер'єр місця, до якого Ліка потрапила у пошуках притулку у південному місті, ніби нагадує молодій жінці, що в житті її на цей момент царить хаос, а її душі буде важко знайти спокій: «...увійшла в перший-ліпший двір. Він був увесь переплутаний мотузками та завішаний простирадлами, купальниками й рушниками» [20]. Увійшовши Ліка відчула як «Легкий вітерець відгорнув простирадло, й за ним відкрилася панорама із садом та кількома флігелями» [20].

Особливості поетики роману «Гудзик» сприяють глибшій реалізації письменницької ідеї, розкриттю проблематики, більш яскраво змальовують перед читачем як самих персонажів, так і обставини, у яких вони діють, підвищують емоційність та експресивність, що становить частину оригінального авторського задуму.

Ірен Роздобудько прагне викликати в читача не лише зацікавленість, а й співчуття, турботу про долі персонажів твору. У романі «Гудзик», його

ідейний задум та проблематика тісно переплітаються з поети кальними рисами й завдяки їм підкреслюються та увиразнюються.

ВИСНОВКИ

Сучасна жіноча проза – це унікальне явище в українській літературі, якому притаманні специфічні особливості, світогляд, тематика, проблематика, поетика. Така проза сьогодні доволі складна та різноманітна, оскільки висвітлює новий духовний досвід жінки, нову самосвідомість та світобачення, ґрунтується на соціально-історичних, культурно-мистецьких надбаннях авторок. Письменниці напружено шукають такі ціннісні орієнтири та творчі методи, які зможуть глибоко розкрити не лише особливості життя героїв, а й внутрішній світ персонажів, їх систему моральних орієнтирів та уявлень, специфіку існування в сучасному суспільстві в цілому.

Ірен Роздобудько є яскравою представницею української жіночої прози. Письменниця, журналістка, сценаристка, ілюстраторка – це жінка з неординарною особистою та творчою біографією, що здатна відобразити у художніх творах будь-яку гостру проблему, актуальну тему яскравою, виразною мовою, неповторним авторським стилем.

Аналізуючи творчість Ірен Роздобудько, літературознавці звертали увагу на жанрове різноманіття художніх текстів (від детективу, психологічного трилера, соціально-психологічної драми до комедії абсурду), їх сюжетно-композиційну організацію, проблематику, психологізм, специфіку зображення персонажів, поетикальні риси тощо.

Багатьма дослідниками зазначається, що проза Ірен Роздобудько, з одного боку, успадковує традиції класичної літератури, але водночас письменниця активно використовує у творах власні прийоми та методи. Саме це переплетення «знайомого» та «нового» демонструє унікальність авторської манери.

Роман «Гудзик», який письменниця відносить до соціально-психологічної драми, є одним із найвідоміших творів І. Роздобудько, за

який вона здобула перше місце на конкурсі «Коронація слова» 2005 року в номінації «Роман». Саме цей твір приніс І. Роздобудько популярність, зробивши імена персонажів улюбленими для читацької аудиторії, органічно вписавши ім'я письменниці в контекст української жіночої літератури.

Провідними проблемами твору є характерні для «жіночої» прози любов, зокрема й невзаємна, вірність, зрада, стосунки між людьми. У роботі з'ясували, що І. Роздобудько залучає читача до сфери моральних цінностей, залучаючи його замислитися над питаннями зради – фізичної й духовної (Денис одружився з Лікою, але хоче поновити стосунки з її матір'ю); довіри, її втрати та можливості чи неможливості відновити (Ліка й Денис, Ліка й Ліза, Ліка й Джошуа); кохання – того, яке окрилює, надихає (наприклад: Ліка оздоблює гудзики на Денисовій куртці янголами-охоронцями), та того яке гнітить, обмежує духовну свободу, є руйнівним (почуття Дениса до Лізи) тощо. Але авторка не дає чітких настав читачеві. Ірен Роздобудько залишає за ним право самому зробити для себе висновки. У дослідженні дійшли висновку, що авторка торкається й таких важливих філософських питань, як свобод, сенс життя, самотність та необхідність цінувати те, що є зараз, не озираючись на минуле, яким би привабливим воно не здавалося. Згідно з головною думкою твору поштовхом до значних подій може дрібничка: маленький гудзик стає вимірювачем щастя та нещастя персонажів твору. Порушені філософські проблеми не просто вказують на глибину внутрішнього світу персонажів, а стають для них орієнтирами на шляху злагоджених стосунків та щасливого життя.

Проте підсумовуючи трагічне та ліричне, сентиментальне та романтичне, відтінки емоцій персонажів роману, можемо стверджувати, що герої реалізувалися виключно на професійному поприщі, але це також не сприяло гармонізації їх душевного свого.

Особливість поетики роману впливає на глибше розуміння його проблематики й ідейного задуму, увиразнюючи їх.

Ірен Роздобудько зобразила головних персонажів у двох часових вимірах, щоб привернути увагу реципієнта до змін, які відбувалися (або й не відбулися) у характері, переконаннях, почуттях, поведінці, зовнішності персонажів. Неочікуваним для жіночої літератури є образ оповідача – чоловіка, який замальовується не просто спостерігачем, а безпосереднім учасником подій. Таким чином Ірен Роздобудько підкреслила існуючі відмінності між жіночим і чоловічим світами, наголосила на особливостях жіночої природи.

Аналізуючи такі компоненти поетики, як художня деталь, пейзаж інтер'єр, екстер'єр, з'ясували, що вони допомогли авторці роману «Гудзик» створити неповторні художні образи, підкреслити їх індивідуальність, глибину думок, почуттів, хвилювань тощо.

Тема кваліфікаційної роботи цікава й актуальна. Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому, більш детальному аналізі творів Ірен Роздобудько, зокрема й роману «Гудзик» та їх місця в українській жіночій літературі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф., Кочан І. *Лінгвістика тексту* Львів : ВидавФ, 2016. 315 с.
2. Бібліотека української літератури. URL : <https://www.ukrlib.com.ua> (дата звернення: 20.12.2022).
3. Вергелес Т. За лаштунками гламуру Роздобудько І. *ЛСД. Лицей Служняних Дружин* передм.Т. Вергелес. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. С. 5–6.
4. Вороніна Л. Коли доля дає шанс Роздобудько І. *Все, що я хотіла сьогодні. Лікарняна повість* ; передм. Л. Ворониної. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. С. 5–9.
5. Гайдученко Г. *Порівняння як мовно-образний засіб творів Ірен Роздобудько. Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»* : Збірник наукових праць. Випуск 17. Херсон: Вид-во ХДУ. 2013. С. 118-120.
6. Галушка Н. Проблематика і поетика роману «Гудзик» Ірен Роздобудько. *Літературознавчі обрії*. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis (дата звернення: 20.12.2022).
7. Герасименко Н. Особливості творчої манери Ірен Роздобудько. *Слово і час*. 2005. № 11. С. 36–39.
8. Голобородько Я. Українська fashion-література: тексти й цінності Ірен Роздобудько : *літературний есей*. *Вісник Національної академії наук України*. 2010. №1. С. 44–50.
9. Голобородько Я. Художнє IQ Ірен Роздобудько. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 6. С. 5–8.
10. Горболіс Л. «Ранковий прибиральник» Ірен Роздобудько – роман про повернення на Україну. *Слово і час*. 2011. № 1. С. 52–58.

11. Градиський В. На «Гудзик» Ірен Роздобудько. URL: <http://maysterni.com> (дата звертання: 21.12.2022).
12. Дуденко О., Молодичук О. Кольоративи у художньому дискурсі Ірен Роздобудько. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2015. С. 62–71.
13. Зборовська Н. Українська література в умовах масової культури. *Дивослово*. 2008. №4. С. 47–50.
14. «Жіночі голоси у вітчизняній літературі»: метод. поради на допомогу популяризації сучас. укр. худож. кн. / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської; уклад. Н. П. Супрунець. Донецьк: Сх. вид. дім, 2008. 24 с.
15. Ірен Роздобудько, письменниця. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture> (дата звертання: 12.12.2022).
16. Кравченко В. Жанрові особливості роману Ірен Роздобудько «ЛСД. Лицей слухняних дружин». URL: <http://webcache.googleusercontent.com.ua> (дата звертання: 19.12.2022).
17. Лепеха Т. В. Українознавство: навчальний посібник. К.: Просвіта, 2005. 376 с.
18. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка та ін.]. К.: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
19. Лук'яненко Д. Роман «Гудзик» Ірен Роздобудько: спроба філософсько-психологічного потрактування життєвої драми. URL: <http://litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads> (дата звертання: 10.12.2022).
20. Роздобудько І. *Гудзик. Психологічна драма*. Ірен Роздобудько. URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book> (дата звертання: 25.12.2022).
21. *Наука і освіта*. Науково – практичний журнал. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua> (дата звертання: 22.12.2022).
22. Пахаренко В. Нарис української поезики. *Українська мова і література в школі*. 1990. №8. С. 10–84.

23. Популярні українські письменниці сучасності. URL : <https://afisha.tochka.net/ua> (дата звертання : 17.12.2022).
24. Роздобудько І. *Гудзик. Психологічна драма*. Харків : Фоліо, 2006. 222 с.
25. Моштаг Є. *Метафора як засіб репрезентації знань про світ у мандрівній прозі Ірен Роздобудько*. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія. 2016. Вип.74. С. 89–92.
26. Садовнікова О. *Асоціативно-семантичне поле концепта «любов» у новелістиці Ірен Роздобудько*. Журналістська освіта на Сумщині: набутки й проблеми : матеріали Десятої міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 14–15 травня 2014 р.) / уклад.: О. Г. Ткаченко. Суми: Сумський державний університет. 2014. С. 56-60.
27. *Слово просвіти*. URL : <http://slovoprosvity> (дата звертання: 07.12.2022).
28. Соколовська Ю. *Експресивно-виражальна рецепція кольору в прозовому дискурсі Ірен Роздобудько*. URL : <http://nbuv.gov.ua> (дата звертання: 07.12.2022).
29. Соколовська Ю. *Особливості гостросюжетної прози Ірен Роздобудько*. URL : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звертання: 24.12.2022).
30. Соколовська Ю. *Творчість Ірен Роздобудько в контексті масової української літератури*. URL : <https://shron1.chtyvo.org.ua> (дата звертання: 21.12.2022).
31. Ткаченко А. *Мистецтво слова: Вступ до літературознавства : Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів*. 2-е вид., випр. і доповн. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.
32. Улюра Г. *Театр : помилковість аксіоми*. Київська Русь. Книга II : Ілюзія. К., 2006. С. 144–149.
33. Філоненко С. *Масова література в Україні: дискурс. гендер. жанр: монографія*. Донецьк: Ландон–XXI, 2011. 432 с.

34. Андреев Л. *Літературний енциклопедичний словник*. Москва. 1987. 30 с.
35. Гром'як Р. *Літературознавчий словник–довідник*. «Академія». 2007. 567с.
36. Галич А. *Теорія літератури*. Київ, 2005.106–108 с.
37. Анісімова Н. *Наукові записи Національного університету «Острозька академія»*. 2015. 142 с.

Анотація

Тема кваліфікаційної роботи: «Проблематика та поетика твору «Гудзик» І. Роздобудько».

Об'єкт дослідження – роман сучасної української письменниці Ірен Роздобудько «Гудзик».

Предмет дослідження – особливості проблематики та поезики роману «Гудзик» І. Роздобудько.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні особливостей проблематики та поезики роману «Гудзик» І. Роздобудько.

Ірен Роздобудько – сучасна українська письменниця, яка створює прозові твори урізних жанрах. Роман «Гудзик», написаний у 2005 році, є одним із найвідоміших творів Роздобудько. Письменниця відносить його до соціально-психологічної драми.

Проблематика твору зачіпає широкий спектр соціальних питань. Серед них можна виділити проблему кохання і зради, співвідношення віри та брехні у людських, залежності та свободи, пошуку сенсу життя. Згідно з головною думкою твору поштовхом до значних подій може стати дрібничка: маленький гудзик стає вимірювачем щастя та нещастя персонажів твору.

Поетика роману впливає на глибше розуміння його проблематики й ідейного задуму. Особливість її полягає в тому, що, успадковуючи традиції класичної літератури, Ірен Роздобудько водночас активно використовує у ньому авторські прийоми та методи. У романі «Гудзик» поетика художнього світу органічно поєднується з реалістичним відбитком, якій накладає дійсність, суспільство та його норми тощо.

Summary

The topic of the qualification work: "Problematics and poetics of the work "The Button" by I. Rozdobudko."

The object of the study is the novel "The Button" by the modern Ukrainian writer Irene Rozdobudko.

The subject of the study is the peculiarities of the problematic and poetics of the novel "The Button" by I. Rozdobudko.

The purpose of the qualification work is to study the peculiarities of the problematic and poetics of the novel "The Button" by I. Rozdobudko.

Irene Rozdobudko is a modern Ukrainian writer who creates prose works in various genres. The novel "The Button", written in 2005, is one of Rozdobudko's most famous works. The writer refers to it as a socio-psychological drama.

The problems of the work touch on a wide range of social issues. Among them, one can single out the problem of love and betrayal, the relationship between faith and lies in humans, dependence and freedom, and the search for the meaning of life. According to the main idea of the work, a small thing can be the impetus for significant events: a small button becomes a gauge of happiness and unhappiness of the characters of the work.

The poetics of the novel affects a deeper understanding of its problems and ideological design. Its peculiarity is that, inheriting the traditions of classical literature, Irene Rozdobudko at the same time actively uses the author's techniques and methods in it. In the novel "The Button", the poetics of the artistic world is organically combined with a realistic impression, imposed by reality, society and its norms, etc.